

S U O M A V U O Đ Đ O L Á H K A

Gráfalaš plänen: Oy Edita Ab
ISBN 951-53-2123-9
Vammalan Kirjapaino Oy
Vammala 2000

Sáttareive

Suoma ođđa vuodđoláhka boahtá fápmui njukčamánu 1. beaivve 2000. Dat boahtá iehčanasvuoda álgojagiin ásahuvvon njealji vuodđolága sadjai, mat leat Suoma Ráđđehushápmi, riikkabeaiveortnet, ministtarvástuláhka ja riikkarievttis addojuvvon láhka.

Vuodđolágaid čohkken seamma vuodđoláhkii čielgasmahtta Suoma vuodđolága ja lasiha dan áddema. Ođđa vuodđolágas oažžu oppalašáddejumi Suoma stáhta ortnega, almmolaš válldi geavaheami ja ovttaskas olbmo vuoigatvuođaid guovddáš vuodustusain.

Vuodđoláhkaodastusa historjjálaš ja álbmotválldi doarju mearkkašumi dihte lea gehččon dehalažžan, ahte odastusas diedihuvvo beaktilit. Dan dihte juhkkovuvvo juohke dálldollui preanttus, mii sisttisoallá vuodđolága teavstta. Preanttus lea prentejuvvon suoma-, ruota- ja sámegillii. Suoma- ja ruotagielat preanttus lea fidnemis riikkabeivviid kansliijas. Sámegielat prentosa juohkimis fuolaha Sámediggi.

Riikkabeivviid kansliija

Sisdoallu

1 LOHKU	7
Stáhtaortnega vuodustusat	
2 LOHKU	9
Vuoddovuogitvuodát	
3 LOHKU	16
Riikkabeaivvit ja riikkabeaiveáirasat	
4 LOHKU	20
Riikkabeivviid doaibman	
5 LOHKU	30
Dásseválddi presideanta ja stáhtaráđđi	
6 LOHKU	36
Láhkaásaheapmi	
7 LOHKU	40
Stáhtaekonomiija	
8 LOHKU	45
Riikkaidgaskasaš gaskavuodát	
9 LOHKU	49
Láhkeavaheapmi	
10 LOHKU	52
Lágalašvuodagohcin	
11 LOHKU	58
Hálddahusa ordnen ja iešráđđen	
12 LOHKU	61
Eatnanbealuštus	
13 LOHKU	62
Loahppanjuolggdusat	

SUOMA VUODDOLÁHKA

Riikkabeivviid mearrádusa mielde, mii lea dahkkojuvvon riikkabeaiveortnega 67 §:s mearriduvvon vugiin, ásahuvvo:

1 LOHKU

Stáhtaortnega vuodustusat

1 § Vuoddoláhka

Suopma lea iehčanas dásseváldi.

Suoma stáhtanjuolggadus lea nannejuvvon dán vuoddolágas. Vuoddoláhka dorvvasta olmmošárvvu loavkitmeahtunvuoda ja ovttaskas olbmo friijavuoda ja vuoi-gatvuodaid sihke ovddida vuoiggalašvuoda servodagas.

Suopma oassálastá riikkaidgaskasaš oktasašbargui ráfi ja olmmošvuoi-gatvuodaid dorvvasteami dihte sihke servodaga ovddideami dihte.

2 § Álbmotváldi ja vuoi-gatvuodariikaprinsihppa

Stáhtaváldi Suomas gullá álbmogii, man ovddastit riikkabeaivvit.

Álbmotváldái gullá ovttaskas olbmo vuoi-gatvuoha oassálastit ja váikkuhit servodaga ja eallinberrasa ovddideapmái.

Almmolaš válddi geavaheapmi galgá vuodduvvat láhkii. Buot almmolaš doaimmas galgá čuovvut dárki-lit lága.

3 § Stáhta bargguid juohkin ja parlamentarisma

Láhkaásahanválddi geavahit riikkabeaivvit, mat mearridit maiddá stáhtaekonomiijas.

Rádden- ja doibmiibidjanválddi geavahit dásseválddi presideanta sihke stáhtaráđđi, man lahtut galget návddašit riikkabeivviid luohttámuša.

Duopmoválddi geavahit sorjjasmeahttun duopmostuolut, bajimus duopmostuollun alimus riekti ja alimus hálddahusrieki.

4 § Suoma viidodat

Suoma viidodat lea juogekeahtes. Riikka rájaid ii sáhte rievdatit almmá riikkabeivviid miehtama haga.

5 § Suoma riikkavulošvuoha

Suoma riikkavulošvuoda oažžu riegádeami ja vánhe-miid riikkavulošvuoda vuodul dan mielde go lágain dárkilabbot áсахuvvo. Riikkavulošvuoda sáhtá miedi-hit lágas áсахuvvon eavttuiguin maiddá almmuhusa dahje ohcamuša vuodul.

Suoma riikkavulošvuodas sáhtá beastit dušše lágas áсахuvvon vuodustusaiguin ja dainna eavttuin, ahte olbmos lea dahje son oažžu eará stáhta riikkavulošvuoda.

Vuoddovuoigatvuodát

6 § Ovtaveardásašvuhta

Olbmot leat ovtaveardásaččat lága ovddas.

Geange ii oaččo almmá dohkálaš vuodustusa haga áсахit sierra sajádahkii sohkabeali, agi, riegádanduo-gáža, giela, oskku, jáhku, oaivila, dearvasvuoda, lámisvuoda dahje olmui gullevaš eará siva vuodul.

Mánaiguin galgá meannudit dásseárvosaččat ovttas-kas olmmožin, ja sii galget beassat váikkuhit iežasa guoski áššiide sin ovdáneami mielde.

Sohkabeliid dásseárvu ovddiduvvo servodaga doaim-
mas sihke bargoeallimis, erenomážit bálkkáin ja eará
bálvalusgaskavuoda eavttuin mearridettiin, dan miel-
de go lágain dárkilabbot ásahuvvo.

7 § Vuoiगतvuhta eallimii sihke persovnnalaš friijavuhtii ja guoskameahttunvuhtii

Juohkehaččas lea vuoiगतvuhta eallimii sihke persovn-
nalaš friijavuhtii, guoskameahttunvuhtii ja dorvvolaš-
vuhtii.

Geange ii oaččo dubmet jápmimii, biinnidit iige
muđuige meannudit nu, ahte loavkašuhttá su olmmoš-
árvvu.

Persovnnalaš guoskameahttunvuhtii ii oaččo seah-
kanit iige friijavuoda rivvet miellaválddalaččat iige alm-
má lágas ásahuvvon vuodustusa haga. Ráŋggáštusa, mii
sisttisoallá friijavuodamassima, mearrida duopmo-

stuollu. Eará friijavuodamassima lágalašvuoda sáhtta doalvut duopmostullui dutkanláhkai. Friijavuodas mas-sán olbmo vuoigatvuodat dorvvastuvvojit lágain.

8 § Rihkusvuoigatvuodalaš lágalašvuodaprinsihppa

Geange ii oaččo atnit sivalažžan rihkkosii iige dubmet ránggáštussii dakkár dagu vuodul, mii ii leat dagu áigge lágas áshuvvon ránggáštuvvot. Rihkkosis ii oaččo dubmet garrasut ránggáštusa go mii lea dagu áigge lágas áshuvvon.

9 § Johtalanluomusvuhta

Suoma riikkavuložis ja eatnamis lágalaččat orru olgoriikkalaččas lea luomusvuhta johtalit eatnamis ja válljet ássanbáikkis.

Juohkehaččas lea vuoigatvuhta vuolgit eatnamis. Dán vuoigatvuhtii sáhtta lágain áshahit vealtameahtun ráddjehusaid riektegeavvama dahje ránggáštusa doibmiibidjama sihkkarastima dihte dahje eatnanbealuštusgeatnegasvuoda deavdima dorvvasteami dihte.

Suoma riikkavuloža ii oaččo eastit boahtimis eatnamii, ádjit eatnamis iige vuostá dáhtu luohpadit dahje sirdit eará eatnamii.

Olgoriikkalačča vuoigatvuodas boahtit Supmii ja orrut eatnamis áshuvvo lágain. Olgoriikkalačča ii oaččo ádjit, luohpadit dahje máhcahit, juos su dan dihte áitá jápminránggáštus, biinnideapmi dahje eará olmmoš-árvvu loavkašuhhti meannudeapmi.

10 § Priváhtaeallima suodji

Juohkehačča priváhtaeallin, gudni ja ruoktoráfi leat dorvvastuvvon. Persovdnadieđuid suojis ásahuvvo dárkilabbot lágain.

Reivve, telefovnna ja eará luhtolaš sáni suollemasvuolta lea loavkitmeahtun.

Lágain sáhtta áсахit vuodđovuoigatvuođaid dorvvas-teami dihte dahje rihkkosiid dutkama dihte vealtameahtun doaibmabijuid, mat jukset ruoktoráfi. Lágain sáhtta áсахit dasa lassin vealtameahtun ráddjehusaid sáni suollemasvuhtii rihkkosiid dutkamis, mat bidjet vára vuollái ovttaskas olbmo dahje servodaga dorvvolašvuođa dahje ruoktoráfi, riektegeavvamis ja dorvdárkkistusas, sihke friijavuođamassima áigge.

11 § Oskku ja oamedovddu luomusvuolta

Juohkehaččas lea oskku ja oamedovddu luomusvuolta.

Oskku ja oamedovddu luomusvuhtii gullá vuoigatvuohta dovddastit ja hárjehit oskku, vuoigatvuohta ovdanbuktit jáhku ja vuoigatvuohta gullat dahje leat gulakeahtta oskkoldatovttastupmái. Geasge ii leat geatnegasvuolta oassálastit oamedovddus vuostá oskku hárjeheapmái.

12 § Sátneluomusvuolta ja almmolašvuohta

Juohkehaččas lea sátneluomusvuolta. Sátneluomusvuhtii gullá vuoigatvuohta ovdanbuktit, almmustahttit ja vuostáváldit dieđuid, oaiviliid ja eará sániid geange ovddalgihtii easttekeahtta. Dárkilut njuolggadusat sátneluomusvuođa geavaheamis addojit lágain. Lágain sáhtta áсахit vealtameahtun ráddjehusaid govva-programmaide mánáid suodjaleami várás.

Áššebáhpárat ja eará vurkkohusat, mat leat eiseválddi duohken, leat almmolaččat, juos daid almmolašvuohta ii leat vealtameahttun sivaid dihte lágain sierra ráddjejuvvon. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta oažžut dieđu almmolaš áššebáhpáris ja vurkkohusas.

13 § Čoahkkanan- ja searvvadanluomusvuohta

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta lobi skáhppoekahtta ordnet čoahkkimiid ja miellačájáhúsaid sihke oassálastit daidda.

Juohkehaččas lea searvvadanluomusvuohta. Searvvadanluomusvuhtii gullá vuoigatvuohta almmá lobi haga vuodđudit searvvi, gullat dahje leat gulakeahtta searvá ja oassálastit searvvi doaibmamii. Seammaláhkai lea dorvvastuvvon ámmátlaš searvvadanluomusvuohta ja luomusvuohta ordniiduvvat eará ovdduid gohcima várás.

Dárkilut njuolggadusat čoahkkananluomusvuođa ja searvvadanluomusvuođa geavaheamis addojit lágain.

14 § Jienastan- ja váikkuhanvuoigatvuođat

Juohkehaš Suoma riikkavuložis, gii lea deavdán gávccenuppelohkái jagi, lea vuoigatvuohta jienastit stáhta válggain ja álbtotjienasteamis. Válgadohkálašvuođas stáhta válggain lea fámus, mii das sierra ášahuvvo dán vuodđolágas.

Juohkehaš Suoma riikkavuložis ja eatnamis fásta ássi olgoriikkalaččas, gii lea deavdán gávccenuppelohkái jagi, lea vuoigatvuohta jienastit gielddaválggain ja gielddalaš álbtotjienasteamis dan mielde go lágain ášahuvvo. Vuoigatvuođas muđui oassálastit gielddaid hálddahussii ášahuvvo lágain.

Almmolaš válddi bargun lea ovddidit ovttaskas olbmo vejolašvuodaid oassálastit servodaga doaibmamii ja váikkuhit su iežasa goski mearráduhdahkamii.

15 § Opmodatsuodji

Juohkehačča opmodat lea dorvvastuvvon.

Opmodaga bággolotnumis almmolaš dárbbui dievas buhtadusa vuostá ásahuvvo lágain.

16 § Čuvgehuslaš vuoigatvuodát

Juohkehaččas lea vuoigatvuohtha nuvtá vuodđooahpahussii. Oahppogeatnegasvuodas ásahuvvo lágain.

Almmolaš váldi galgá dorvvastit, dan mielde go lágain dárkilabbot ásahuvvo, juohkehažžii dássálas vejolašvuoda oažžut návccaidis ja sierra dárbbuidis mielde maiddá eará go vuodđooahpahusa sihke ovddidit iežasa várehisvuoda dan eastekeahttá.

Diehtaga, dáidaga ja alimus oahpahusa friijavuohtha lea dorvvastuvvon.

17 § Vuoigatvuohtha iežas gillii ja kultuvrai

Suoma riikkagielat leat suoma- ja ruotagiella.

Juohkehačča vuoigatvuohtha geavahit duopmostuolus ja eará eiseválddiin áššistis iežas giela, juogo suomadahje ruotagiela, sihke oažžut doaimmahusgirjjis dainna gielain dorvvastuvvo lágain. Almmolaš váldi galgá fuolahit eatnama suoma- ja ruotagielat álbmoga čuvgehuslaš ja servodatlaš dárbbuin seammalágan vuodustusaid mielde.

Sápmelaččain álgoálbmogin sihke románain ja eará vehádatjoavkkuin lea vuoigatvuohtha bajásdoallat ja ovddidit iežas giela ja kultuvrra. Sápmelaččaid vuoi-

gatvuodas geavahit sámegeiela eiseválddiin áshuvvo lágain. Seavagiela geavaheaddjiid sihke lámisvuoda dihte tulkon- ja jorgalanveahki dárbbáseaddjiid vuoi- gatvuodát dorvvastuvvojit lágain.

18 § Vuoigatvuohta bargui ja ealáhusluomusvuohta

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta lága mielde skáhppot áigáiboađus iežas válljen bargguin, ámmáhiin dahje ealáhusain. Almmolaš válđi galgá fuolahit bargofámu suodjalusas.

Almmolaš válđi galgá ovddidit barggolašvuoda ja geahččalit dorvvastit juohkehažžii vuoigatvuođa bargui. Vuoigatvuođas barggolašvuodaskuvlemii áshuvvo lágain.

Geange ii oaččo almmá lágalaš siva haga earuhit barggus.

19 § Vuoigatvuohta sosiáladorvui

Juohkehaččas, gii ii bastte skáhppot olmmošárvosáš eallima gáibidan dorvvu, lea vuoigatvuohta vealta- meahhtun áigáibohtui ja fuolahussii.

Lágain dáhkiduvvo juohkehažžii vuoigatvuohta vuoddoáigáiboađu dorvui bargguhisvuoda, buohcu- vuoda, bargonávccahisvuoda ja boarisvuoda áigge sih- ke máná riegeameami ja fuolaheaddji massima vuodul.

Almmolaš válđi galgá dorvvastit, dan mielde go lá- gain dárkilabbot áshuvvo, juohkehažžii doarvái sosiá- la- ja dearvvasvuodabálvalusaid ja ovddidit álbmoga dearvvasvuoda. Almmolaš válđi galgá maiddáai doarjut bearraša ja eará máná fuolaheaddjiid vejolašvuodaid dorvvastit máná buorredili ja individuála šaddama.

Almmolaš válđdi bargun lea ovddidit juohkehačča vuoigatvuođa vistái ja doarjut ássama iešrádálaš or- dnema.

20 § Vástu birrasis

Vástu luonddus ja dan mánggahámatvuodas, birrasis ja kulturárbbis gullá buohkaide.

Almmolaš váldi galgá figgat dorvvastit juohkehažžii vuoigatvuoda dearvvaslaš birrasii sihke vejolašvuoda váikkuhit eallinbirrasa guoski mearrádusdahkamii.

21 § Vuoigatvuodadorvu

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta oažžut áššis giedahallot áššáigullevaččat ja almmá áššehis ájiheami haga lága mielde doaibmaválddálaš duopmostuolus dahje eará eiseválddiin sihke vuoigatvuohta oažžut vuoigatvuodaidis ja geatnegasvuodaidis guoski mearrádusa duopmostuolu dahje eará sorjjasmeahttun láhkageavahanorgána giedahallamii.

Giedahallama almmolašvuohta sihke vuoigatvuohta cealkit iežas oaivila, oažžut vuodustallon mearrádusa ja ohat nuppástusa, seammago eará vuoiggalaš riektegeavvama ja buori hálddahusa sihkkarastin, dorrvastuvvojit lágain.

22 § Vuodđovuoigatvuodaid dorrvasteapmi

Almmolaš váldi galgá dorvvastit vuodđovuoigatvuodaid ja olmmošvuoigatvuodaid ollašuvvama.

23 § Vuodđovuoigatvuodát spiehkastatdili áigge

Lágain sáhtta ásaht vuodđovuoigatvuodaide dakkár gaskaboddosaš spiehkastagaid, mat leat vealtameahtumat Supmii čuohcci vearfalleheami, seammago váralašvuoda dáfus vearfalleheapmái lága mielde veardideamis leahkki, álbmoga áiti spiehkastatdili áigge, ja mat leat Suoma riikkaidgaskasaš olmmošvuoigatvuodageatnegasvuodaid mielde.

Riikkabeaivvit ja riikkabeaiveáirasat

24 § Riikkabeivviid čoaikkáibidju ja válgabadjji

Riikkabeivviin lea ovttakámmársystema. Dasa gullet guoktečuohte riikkabeaiveáirasa, geat válljejuvvojit njealji jahkái hávil.

Riikkabeivviid doaibmabadjji álgá, go riikkabeaiveválggaid boadus lea nannejuvvon, ja joatkašuvvá, dassážiigo čuovvovaš riikkabeaiveválggat leat doaimmahuvvon.

25 § Riikkabeaiveválggat

Riikkabeaiveáirasat válljejuvvojit njuolggo, gorálaš ja suollemas válggain. Juohkehaš jietnavuoigadahtton olbmós lea válggain dássálas jienastanvuogatvuolta.

Riikkabeaiveválggaid várás eana juhkkójuvvo Suoma riikkavuložiid lohkumeari vuodul uhcimustá guovttenuppelogi ja eanemustá gávccenuppelogi válgabiirii. Álánda eanangoddi ráhkada dasa lassin iežas válgabiirre ovttá riikkabeaiveáirasa válljema várás.

Vuoigatvuolta ásahtit evttohasaid riikkabeaiveválggain lea registrerejuvvon bellodagain ja lágas ásaheamis lohkumeriin jietnavuoigadahtton olbmuin.

Riikkabeaiveválggaid áiggis, evttohasaid ásaheamis, válggaid doaimmaheamis ja válgabiirriin ásaheamis dárkilabbot lágain.

26 § Ovdaláigge riikkabeiveválggaid mearrideapmi

Dásseválldi presideanta sáhtta oaveministara vuodustallon álgagis ja riikkabeivejoavkkuid gullama maŋŋá sihke riikkabeivviid orodettiin čoahkis mearridit, ahte ovdaláigge riikkabeiveválggat doaimmahuvvojit. Riikkabeivvit mearridit dan maŋŋá, goas dat ovdal válggaid doaimmaheami heitet barggus.

Ovdaláigge riikkabeiveválggaid maŋŋá riikkabeivvit čoahkkanit dan mánotbaji vuosttas beavve, mii álgá lagamustá ovccilogi beavve geažes válgamearrádusa addimis, juos riikkabeivvit eai leat mearridan árat čoahkkananbeivvi.

27 § Válgadohkálašvuolta ja dohkálašvuolta luohttámušdoibmii

Riikkabeiveválggain lea válgadohkálaš juohkehaš jietnavuoigadahtton olmmoš, gii ii leat vádjitválddálaš.

Riikkabeiveáirrasin ii goittotge sáhte välljet soaldátvirggis doaimbi olbmo.

Riikkabeiveáirrasin eai sáhte leat stáhtarádi vuoiगतवुोढाकंसलर, riikkabeivviid vuoiगतवुोढाáššealm-mái, alimus rievtti dahje alimus hálddahusrievtti lahttu iige riikkasivaheaddji. Juos riikkabeiveáirras válljejuvvo dásseválldi presideantan dahje nammaduvvo dahje válljejuvvo man nu ovdalis oavvilduvvon bargui, su luohttámušdoaimma nohká dan beavve, goas son lea válljejuvvon dahje nammaduvvon. Luohttámušdoaimma nohká maiddái, juos riikkabeiveáirras massá válgadohkálašvuodas.

28 § Luohttámušdoaimma gaskkalduvvan sihke das beastin ja earuheapmi

Luohttámušdoaimma dikšun gaskkalduvvá dan áigái, go riikkabeiveáirras doaimbá Eurohpa parlameantta

lahttun. Luohttámušdoaimma dikšu dan áigge su várrelahttu. Luohttámušdoaimma dikšun gaskkalduvvá maiddáí vearjogeatnegasvuođa áigái.

Riikkabeaivvit sáhttet miedihit riikkabeaiveáirasii su bivdagis earu luohttámušdoaimmas, juos dat gehččet, ahte earu miediheapmái lea dohkálaš sivva.

Juos riikkabeaiveáirras dovdomassii ja jeavddalaččat suostá luohttámušdoaimmas dikšuma, riikkabeaivvit sáhttet, go leat skáhppon áššis vuodđoláhkaváljagotti oaivila, earuhit su luohttámušdoaimmas juogo ollásit dahje mearreáigái mearrádusain, man lea guottihan uhcimustá guokte goalmátoassi addojuvvon jienain.

Juos riikkabeaiveáirrasin válljejuvvon lea ollašuttindohkálaš mearrádusain dubmejuvvon iešdáhtolaš rihkkosis fáŋgavuhtii dahje válggaide čuocean rihkkosis ráŋggáštussii, riikkabeaivvit sáhttet dutkat, suvogo son leat ain riikkabeaiveáirras. Juos rihkus čájeha, ahte dubmejuvvon ii ánsšáš luohttámušdoaimma gáibidan luohttámuša ja gudnejahttima, riikkabeaivvit sáhttet, go leat skáhppon áššis vuodđoláhkaváljagotti oaivila, cealkit su luohttámušdoaimma leat nohkan mearrádusain, man lea guottihan uhcimustá guokte goalmátoassi addojuvvon jienain.

29 § Riikkabeaiveáirasa sorjjasmeahttunvuotta

Riikkabeaiveáirras lea geatnegas doaimmastis čuovvut vuoiggalašvuođa ja duohtavuođa. Son lea das geatnegas čuovvut vuodđolága, eaige su čana eará mearráduusat.

30 § Riikkabeaiveáirasa guoskameahttunvuotta

Riikkabeaiveáirasa ii oaččo eastit dikšumis luohttámušdoaimma.

Riikkabeaiveáirasa ii oaččo áššáskuhttit iige su friijavuođa rivvet su riikkabeivviin ovdanbuktán oaiviliid

dahje ášši gieđahallamis čuvvon meannudeami geažil, juos riikkabeivvit eai leat miehtan dasa mearrádusain, man uhcimustá vihtta guđátoassi addojuvvon jienain lea guottihan.

Riikkabeaiveáirasa giddemis ja fánjemis galgá dalán almmuhit riikkabeivviid ságajodiheaddjái. Riikkabeaiveáirasa ii oaččo almmá riikkabeivviid miehtama haga giddet dahje fánget ovdal riektegeavvama álgima, juos son ii lossa sivaiddihte eahpiduvvo sivalažžan rihkkosii, mas áсахuvvon láivvimus ránggáštus lea uhcimustá guhtta mánotbaji fánjavuohta.

31 § Riikkabeaiveáirasa hállanluomusvuohta ja láhtten

Riikkabeaiveáirasis lea riikkabeivviin vuoigatvuohta friija hállat buot ságas leahkki áššiin sihke daid gieđahallama birra.

Riikkabeaiveáirras galgá láhttet stáddásit ja árvvolaččat sihke loavkitkeahhtá nuppi olbmo. Juos riikkabeaiveáirras rihkku dán vuostá, ságajodiheaddji sáhtta cuiget áššis dahje botket áirasa sáhkavuoru. Riikkabeivvit sáhttet addit jeavddalaččat ortnega rihkkon riikkabeaiveáirasii váruhusa dahje doalahit su eret eanemustá guokte vahku riikkabeivviid čoahkkimiin.

32 § Riikkabeaiveáirasa easttalašvuohta

Riikkabeaiveáirras lea easttalaš oassálastit gárvemii ja mearrádusdahkamii áššis, mii guoská su persovnnalaččat. Son oažžu goittotge oassálastit áššis gevvon ságastallamii dievasčoahkkimis. Váljagottis riikkabeaiveáirras ii oaččo maiddái oassálastit virgedoaimmaidis dárkkisteami guoski ášši gieđahallamii.

Riikkabeivviid doaimman

33 § Riikkabeaivvit

Riikkabeaivvit čeahkanit jahkásaččat riikkabeivviid mearridan áigge, man maŋŋá dásseválldi presideanta cealká riikkabeivviid leat rahppon.

Riikkabeaivvit joatkašuvvet čuovvovaš riikkabeivviid čeahkkaneapmái. Válgabaji maŋimuš riikkabeaivvit goittotge joatkašuvvet, dassážiigo riikkabeaivvit mearridit heaitit bargguset. Presideanta cealká das maŋŋá riikkabeivviid barggu leat nohkan dan válgabaji oasil. Riikkabeivviid ságajodiheaddjis lea goittotge vuoigatvuohta dárbbasettiin bovdet riikkabeivviid ođđasit čeahkkái ovdal ođđa válggaid doaimmaheami.

34 § Riikkabeivviid ságajodiheaddji ja ságajodiheaddjiidráđđi

Riikkabeaivvit välljejit gaskavuodastis riikkabeivviide hávil ságajodiheaddji ja guokte várreságajodiheaddji.

Riikkabeivviid ságajodiheaddji ja várreságajodiheaddjiid válggat doaimmahuvvojit giddejuvvon lihpuiguin. Válggain bohtá välljejuvot riikkabeaiveáirras, gii oažžu eanet go beali addojuvvon jienain. Juos oktage ii leat ožžon guovtte vuosttas jienasteamis dárbbaslaš eanetlogu addojuvvon jienain, bohtá välljejuvot goalmát jienasteamis eanemus jienaid ožžon áirras.

Ságajodiheaddji ja várreságajodiheaddjit sihke váljagottiid ságajodiheaddjit ráhkadit ságajodiheaddjiidrádi. Ságajodiheaddjiidráđdi addá rávvagiid riikkabeaivebarggu ordnema várás ja mearrida, dan mielde go dán vuodđolágas dahje riikkabeivviid bargoortnegis sierra áсахuvvo, áššiid gieđahallamis riikkabeivviin čuvvojuvvon meannudanvugiin. Ságajodiheaddjiidráđdi sáhtta dahkat álgaga riikkabeivviid virgeolbmuid guoski lága ja riikkabeivviid bargoortnega ásaheamis dahje rievdadeamis sihke dahkat evttohusaid riikkabeivviid doaimma guoski eará njuolggadussan.

35 § Riikkabeivviid váljagottit

Riikkabeaivvit áсахit válgabadjáseaset stuorra váljagotti sihke vuodđoláhkaváljagotti, olgoriikkaváljagotti, ruhtaváljagotti ja riikkabeivviid bargoortnegis mearriduvvon eará bissovaš váljagottiid. Riikkabeaivvit sáhttet dasa lassin áсахit gaskaboddosaš váljagotti gárvet dahje dutkat sierra ášši.

Stuorra váljagottis leat guoktelogivihtta lahtu. Vuodđoláhkaváljagottis, olgoriikkaváljagottis ja ruhtaváljagottis leat uhcimustá čiežanuppelohkái lahtu. Eará bissovaš váljagottiin leat uhcimustá oktanuppelohkái lahtu. Váljagottiin leat dasa lassin dárbbaslaš mearri várrelahtut.

Váljagoddi lea mearridanválddalaš, go uhcimustá guokte goalmmatoassi lahtuin lea mielde, juos ii man nu ášši várás leat sierra áсахuvvon stuorat lahttomearri.

36 § Riikkabeivviid välljen eará doaimmaorgánat ja ovddasteaddjit

Riikkabeaivvit välljejit váljaolbmuid gohcit álbmotealáhatlágádusa hálddahusa ja doaimma dan mielde go lágáin dárkilabbot áсахuvvo.

Riikkabeivvit válljejit eará dárbbášlaš doaimaorganáid dan mielde go dán vuodđolágas, eará lágas dahje riikkabeivviid bargoortnegis ásašuvvo.

Riikkabeivviid ovddasteaddjiid válljemis riikkaidgaskasaš soahpamuša olis dahje eará riikkaidgaskasaš doaimaorganái ásašuvvo lágas dahje riikkabeivviid bargoortnegis.

37 § Riikkabeivviid doaimaorganáid válljen

Váljagottit ja riikkabeivviid eará doaimaorganat ásašuvvojit válgabaji vuosttas riikkabeivviin oppa válgabadjái, juos ii dán vuodđolágas, riikkabeivviid bargoortnegis dahje riikkabeivviid dohkkehan doaimaorganáid jođihannjuolggadusas earáláhkai ásašuvvo. Riikkabeivvit sáhttet goittotge válgabaji áigge mearridit ságajođiheaddjiidrádi evttohusas ásašit doaimaorganána ođđasit.

Riikkabeivvit doaimmahit váljagottiid ja eará doaimaorganáid válggaid. Juos riikkabeivvit eai leat válggas ovttamielalaččat, váлга doaimmahuvvo gorálaš válgavuogi mielde.

38 § Riikkabeivviid voigatvuodaáššealmmái

Riikkabeivvit válljejit njealji jagi doaimabadjái voigatvuodaáššealbmá sihke guokte veahkkevoigatvuodaáššealbmá, geat galget leat čeahpes láhkadovdit. Veahkkevoigatvuodaáššealbmáin lea heivvolaš osiin fámus, mii voigatvuodaáššealbmás ásašuvvo.

Riikkabeivvit sáhttet, go leat ožžon áššis vuodđoláhkaváljagotti oaivila, beaštit erenomáš lossa sivas voigatvuodaáššealbmá su barggus gaskan doaimabaji mearrádusain, man uhcimustá guokte goalmátoassi addojuvvon jienain lea guottihan.

39 § **Ášši ovdan bohtin riikkabeivviin**

Ášši bohtá riikkabeivviin ovdan ráđđehusa evttohusas dahje riikkabeiveáirasa álgagis dahje eará sajis dán vuodđolágas dahje riikkabeivviid bargoortnegis ásahuvvon vugiin.

Riikkabeiveáirasis lea vuoigatvuohta dahkat:

- 1) láhkaálgaga, mii sisttisdoallá evttohusa lága ásaheamis;
- 2) bušeahthaálgaga, mii sisttisdoallá evttohusa bušehttii dahje lassibušehttii oaivvilduvvon mearreruđas dahje eará mearráđusas; sihke
- 3) doaibmabidjoálgaga, mii sisttisdoallá evttohusa láhkagárvemii dahje eará doaibmabidjui álgimis.

40 § **Ášši gárven**

Ráđđehusa evttohusaid, riikkabeiveáirasiid álgagiid, riikkabeivviide addojuvvon čilgehusaid sihke daid eará áššiid, maid birra dán vuodđolágas dahje riikkabeivviid bargoortnegis dan láchkai ásahuvvo, galgá gárvet váljagottis ovdal daid loahpalaš giedahallama dievasčoahkkimis.

41 § **Ášši giedahallan dievasčoahkkimis**

Láhkaevttohus sihke evttohus riikkabeivviid bargoortnegin váldojuvvo dievasčoahkkimis guovtte giedahallamii. Šluhttejuvvon láchkaevttohus dahje nannekeahhtá báhcán láchka giedahallo dievasčoahkkimis goittotge ovttá giedahallamis. Eará áššit giedahallojit dievasčoahkkimis áidna giedahallamis.

Mearráđusat dievasčoahkkimis dahkkojit addojuvvon jienaid eanetloguin, juos ii dán vuodđolágas sierra nuppeláchkai ásahuvvo. Juos jietnamearit leat seammá

stuorrát, čoavdá vuorbi, earret juos evttohusa dohkkeheapmái gáibiduvvo mearreeanetlohku. Jienastanvuogis mearriduvvo dárkilabbot riikkabeivviid bargoortnegis.

42 § Ságajodiheaddji barggut dievasčoahkkimis

Ságajodiheaddji bovde čoahkkái dievasčoahkkimiid, ovdanbuktá doppe áššiid ja jodiha ságastallamiid sihke gohcá, ahte áššiid giedahaladettiin dievasčoahkkimis čuvvojuvvo vuodđoláhka.

Ságajodiheaddji ii oaččo biehttalit váldimis ášši giedahallamii iige dahkkon evttohusa jienastussii, juos son ii geahča dan leat vuostá vuodđolága, eará lága dahje riikkabeivviid jo dahkan mearrádusa. Ságajodiheaddji galgá dalle almmuhit biehttaleami sivaid. Juos riikkabeivvit eai duđa ságajodiheaddji meannudeapmái, ášši sáddejuvvo vuodđoláhkaválgagoddái, mii galgá farggamusat čoavdit, leago ságajodiheaddji meannudan riehta.

Ságajodiheaddji ii oassálastte dievasčoahkkimis ságastallamii iige jienasteapmái.

43 § Luohttámušgažaldat

Uhcimustá guoktelogi riikkabeaiveáirasa sáhttet dahkat stáhtaráđđái dahje ministarai daid doaibmasuorgái gullevaš áššis luohttámušgažaldaga. Luohttámušgažaldahkii galgá vástidit riikkabeivviid dievasčoahkkimis viđanuppelogi beaivve siste das, go gažaldat lea buktion stáhtaráđi dihtui.

Luohttámušgažaldaga giedahallama loahpas doaimmahuvvo jienasteapmi stáhtaráđi dahje ministara návdášan luohttámušas, juos ságastallama áigge lea dahkkon evttohus eahpeluohttámušcealkaga addimis stáhtaráđđái dahje ministarai.

44 § Stáhtaráđi dieđáhus ja čilgehus

Stáhtaráđdi sáhtta addit riikkabeivviide dieđáhusa dahje čilgehusa riikka hálddahusa dahje riikkaidgaskasaš gaskavuodaid guoski áššis.

Dieđáhusa gieđahallama loahpas doaimmahuvvo jienasteapmi stáhtaráđi dahje ministara návddašan luohttámušas, juos ságastallama áigge lea dahkkon evttohus eahpeluohttámušcealkaga addimis stáhtaráđđái dahje ministarai.

Čilgehusa gieđahallamis ii sáhte mearridit stáhtaráđi dahje dan lahtu návddašan luohttámušas.

45 § Gažaldagat, almmuhusat ja ságastallamat

Riikkabeaiveáirasis lea vuoigatvuohta dahkat ministarai vástidanláhkai gažaldagaid dan doaibmasuorgái gullevaš áššiin. Gažadeamis ja daidda vástideamis mearriduvvo riikkabeivviid bargoortnegis.

Oaiveministar dahje su mearridan ministtar sáhtta addit áigeovuodilis áššis riikkabeivviide almmuhusa.

Dievasčoahkkimis sáhtta ordnet ságastallama áigeovuodilis áššis dan mielde go riikkabeivviid bargoortnegis dárkilabbot mearriduvvo.

Riikkabeaivvit eai mearrit dán paragráffas oaivvilduvvon áššiin. Daid gieđahallamis sáhtta spiehkcasit das, mii sáhkavuorui 31 §:a 1 momeanttas ásahevvo.

46 § Riikkabeivviide addojuvvon čilgehusat

Ráddehus galgá addit jahkásačcat riikkabeivviide čilgehusa doaimmastis sihke daid doaibmabijuin, maid da dat lea riikkabeivviid mearrádusaid geažil álgán, seamma go čilgehusa stáhtaekonomiija dikšumis ja bušehta čuovvumis.

Riikkabeivviide addojit eará čilgehusat dan mielde go dán vuodđolágas, eará lágas dahje riikkabeivviid bargoortnegis ásahuvvo.

47 § Riikkabeivviid dieđuidoažžunvuoigatvuohta

Riikkabeivviin lea vuoigatvuohta oažžut stáhtarádis dieđuid, mat dárbbasuvvojit áššiid gieđahallamis. Áššáigullelaš ministtar galgá fuolahit das, ahte váljagoddi dahje riikkabeivviid eará doaibmaorgána oažžu farggamusat dárbbaslaš áššebáhpáriid ja eará dieđuid, mat leat eiseválddi duohken.

Váljagottis lea vuoigatvuohta oažžut stáhtarádis dahje áššáigullelaš ministeriijas čilgehusa doaibmasuorgásis gullelaš áššis. Váljagoddi sáhtta čilgehusa geažil addit áššis cealkámuša stáhtaráddái dahje ministeriijai.

Riikkabeaiveáirasis lea vuoigatvuohta oažžut dárbbaslaš dieđuid, mat leat eiseválddi duohken, luohtámušdoaimma dikšuma várás ja mat eai leat suollemasan oaivvilduvvon eaige guoskka stáhta bušeahttaevttohusa, mii lea gárvema vuolde.

Riikkabeivviid vuoigatvuođas oažžut dieđuid riikkaidgaskasaš áššiin lea dasa lassin fámus, mii das eará sajis dán vuodđolágas ásahuvvo.

48 § Ministara sihke vuoigatvuodaáššealbmá ja vuoigatvuodakánslera mieldeorrunvuoigatvuohta

Ministaras lea vuoigatvuohta leat mielde ja oassálastit ságastallamii dievasčoahkkimis, vaikko son ii livččiige riikkabeivviid áirras. Ministtar ii sáhte leat lahttun riikkabeivviid váljagottis. Divššodettiin 59 §:a mielde dásseválddi presideantta bargguid, ministtar ii sáhte oassálastit riikkabeivviid bargui.

Riikkabeivviid vuoigatvuođaáššealmmái ja stáhtaráđi vuoigatvuođakánsler sáhttiba leat mielde ja oassálastit ságastallamii dievasčoahkkimis, go gieđahallojit sudno iežaska čilgehusat dahje muđui sudno iežaska álgagis ovdan boahtán áššit.

49 § **Áššiid gieđahallama joatkašupmi**

Riikkabeivviin gaskan báhcán áššiid gieđahallan jotkojuvvo čuovvovaš riikkabeivviin, juos eai riikkabeiveválggat leat dan botta doaimmahuvvon.

Luohttamušgažaldaga ja stáhtaráđi dieđáhusa gieđahallan ii goittotge jotkojuvvo čuovvovaš riikkabeivviin. Stáhtaráđi čilgehusa gieđahallan jotkojuvvo čuovvovaš riikkabeivviin dušše, juos riikkabeivvit nu mearridit.

Riikkabeivviin gaskan leahkki riikkaidgaskasaš ášši gieđahallama sáhtta dárbbasettiin joatkit maiddá riikkabeiveválggaid maŋŋá dollojuvvon riikkabeivviin.

50 § **Riikkabeivviid doaimma almmusvuohta**

Riikkabeivviid dievasčoahkkimat leat almmolaččat, juos riikkabeivvit eai man nu ášši oasis erenomáš losa sivas nuppeláhkai mearrit. Riikkabeivvit almmustahttet riikkabeiveáššebáhpáriid dan mielde go riikkabeivviid bargoortnegis dárkilabbot mearriduvvo.

Váljagotti čoahkkimat eai leat almmolaččat. Váljagoddi sáhtta goittotge mearridit čoahkkima almmolažžan daid osiin go váljagoddi skáhppo dieđuid ášši gieđahallama várás. Váljagotti beavdegirjjit ja daidda gullevaž eará áššebáhpárat leat almmolaččat, juos ii vealtameahtun sivaid dihte riikkabeivviid bargoortnegis nuppeláhkai mearriduvvo dahje váljagoddi man nu ášši oasis nuppeláhkai mearrit.

Váljagotti lahtut galget čuovvut dan jávohisvuođa,

man váljagoddi vealtameahtun sivas geahččá ášši erenomážit gáibidit. Giedahaladettiin Suoma riikkaid-gaskasaš gaskavuodaid dahje Eurohpa uniovnna áššiid, váljagotti lahtut galget goittotge čuovvut dan jávohis-vuodá, man olgoriikkaváljagoddi dahje stuorra váljagoddi stáhtarádi gullama maŋŋá lea geahččan ášši luonddu gáibidit.

51 § Riikkabeaivebarggus geavahuvvon gielat

Riikkabeaivebarggus geavahuvvo suoma- dahje ruota-giella.

Ráđdehus ja eará eiseválddit galget doaimmahit ášši johtui bidjama várás riikkabeivviin dárbbášuvvon ášše-báhpáriid suoma- ja ruota-giellii. Riikkabeivviid vástádu-sat ja reivvet, váljagottiid smiehtamušat ja cealkámušat sihke ságajodiheaddjiidrádi girjjálaš evttohusat dahk-kojit maiddá suoma- ja ruota-giellii.

52 § Riikkabeivviid bargoortnet, njuolggadusat sihke jođihannjuolggadusat

Riikkabeivviid bargoortnegis addojit dárkilut njuolggadusat riikkabeivviin čuvvojuvvon meannudanvugiin sihke riikkabeivviid doaibmaorgánain ja riikkabeaivebarggus. Bargoortnet dohkkehuvvo dievasčoahkkimis láhkaevttohusa giedahallamis ásahuvvon ortnegis ja almmustahtto Suoma láhka- ja ásahusčoakkáldagas.

Riikkabeaivvit sáhttet addit njuolggadusaid riikka-beivviid siskkáldas hálldahusa, riikkabeivviin doaimmahuvvon válggaid ja eará riikkabeaivebarggu dárkilut ordnema várás. Dasa lassin riikkabeaivvit sáhttet dohkkehit välljejuvvon doaibmaorgánaidda jođihan-njuolggadusaid.

53 § **Álbmotjienasteami ordnen**

Ráddeaddi álbmotjienasteami ordnemis mearriduvvo lágain, mas galgá ásahit jienasteami áiggis ja mols-saeavttuin, mat leat ovdanbukton jienasteaddjiide.

Meannudeamis, mii čuvvojuvvo álbmotjienasteamis, ásahuvvo lágain.

Dásseválddi presideanta ja stáhtaráđđi

54 § Dásseválddi presideantta válljen

Dásseválddi presideanta válljejuvvo njuolgggo válggain eatnamis riegádan Suoma riikkavuložiin guđa jagi doaimmabadjái. Seamma olbmo sáhtta válljet presideantan eanemustá guovtte maŋŋálas doaimmabadjái.

Presideantan válljejuvvo evttohas, gii oažžu válggain eanet go beali addojuvvon jienain. Juos oktage evttohasain ii leat ožžon eanetlogu addojuvvon jienain, doaimmahuvvo ođđa váлга guovtti eanemus jienaid ožžon evttohasa gaskkas. Presideantan válljejuvvo dalle ođđa válggas eanet jienaid ožžon evttohas. Juos lea ášahuvvon dušše okta evttohas, son bohtá válljejuvot presideantan almmá válgga haga.

Vuoigatvuohta ášahit evttohasa presideantta válgii lea registrerejuvvon bellodagas, man evttohaslisttas lea maŋimuš doaimmahuvvon riikkabeaiveválggain válljejuvvon uhcimustá okta riikkabeaiveáirras, sihke guovtelotduhát jietnavuoigadahtton olbmos. Válgga áiggis ja presideantta válljenmeannudeamis ášahuvvo dárkilabbot lágain.

55 § Presideantta doaimmabadjji

Dásseválddi presideanta álgá doibmasis válljemis čuovvovaš mánotbaji vuostas beaivve.

Presideantta doaimmabadjji nohká čuovvovaš válggain válljejuvvon presideantta álggedettiin doibmasis.

Juos presideanta jápmá dahje stáhtaráđđi gávnnaha

su bissovaččat eastašuvvan dikšut presideanttadoaimma, galgá nu jođánit go vejolaš välljet odđa presideantta.

56 § **Presideantta árvvolaš nannehus**

Álggedettiin doibmasis dásseválldi presideanta addá riikkabeivviid ovddas čuovvovaš árvvolaš nannehusa.

“Mun--, gean Suoma álbmot lea välljen Suoma dásseválldi presideantan, lohpidan, ahte mun presideanttadoaimmastan rehalaččat ja oskkáldasat čuovun dásseválldi vuodđolága ja lágaid sihke buot návccaiguin ovddidan Suoma álbmoga menestumi.”

57 § **Presideantta barggut**

Dásseválldi presideanta dikšu sutnje dán vuodđolágas dahje eará lágas sierra ásahuvvon bargguid.

58 § **Presideantta mearrádusdahkan**

Dásseválldi presideanta dahká mearrádusa stáhtarádis dan mearrádusevttohusa mielde.

Juos presideanta ii mearrit áššis stáhtarádi mearrádusevttohusa mielde, ášši máhccá stáhtaráddái gárvenláhkai. Ráđdehusa evttohusa addimis ja eret geassimis mearriduvvo dan maŋŋá stáhtarádi odđa mearrádusevttohusa mielde.

Presideanta mearrida almmá stáhtarádi mearrádusevttohusa haga, mii spiehkkaasa das, mii 1 momeanttas ásahuvvo:

- 1) stáhtarádi ja dan lahtu nammadeamis sihke earu miediheamis stáhtaráddái dahje dan lahttui;
- 2) ovdaláigge riikkabeiveváltggaid mearrideamis;
- 3) árpmiheamis sihke dakkár lágas sierra ásahuvvon

eará áššiin, mat gusket ovttaskas olbmo dahje mat sisdoalu dáfus eai gáibit stáhtarádi oktasaščoahkkima giedahallama; sihke

4) Álándda iešráđdenlágas oaivvilduvvon eará go eanangotti ekonomiija guoski áššiin.

Áššáigullelaš ministtar ovdanbuktá ášši presidentii mearridanláhkai. Stáhtarádi čoahkkáibiju nuppástusa, mii guoská oppa stáhtarádi, ovdanbuktá goittotge stáhtarádi áššáigullelaš áššemeannudeaddji.

Presideanta mearrida soalddátgohččunáššiin ministara miehtemielalášvuodain dan mielde go lágain dárkilabbot ásahuvvo. Militearalaš nammadanáššiin ja dásseválldi presideantta kansliija guoski áššiin presideanta mearrida dan mielde go lágain ásahuvvo.

59 § **Presideantta eastašuvvan**

Go dásseválldi presideanta lea eastašuvvan, su barguid dikšu oaiveministtar dahje go songe lea eastašuvvan, oaiveministara sadjásažžan doaibmi ministtar.

60 § **Stáhtaráđdi**

Stáhtaráđdái gullet oaiveministtar ja dárbbášlaš mearreri eará ministarat. Ministarat galget leat rehalažžan ja čeahppin dovdojuvvon Suoma riikkavuložat.

Ministarat vástidit virgedoaimmaineaset riikkabeivviide. Ášši giedahallamii stáhtarádis oassálastán juohkehaš ministtar vástida mearrádusas, juos son ii leat merkehan sierraoavila beavdegirjái.

61 § **Stáhtarádi čohkken**

Riikkabeaivvit välljejit oaiveministara, gean dásseválldi presideanta nammada dán bargui. Eará ministaraid

presideanta nammada dan mielde maid välljejuvvon oaiveministtar evttoha.

Ovdal oaiveministara välljema riikkabeaivejoavkkut ráddádallet ráddehusprográmmas ja stáhtarádi čoahkkáibijus. Dáid ráddádallamiid bohtosa vuodul, go lea gullan riikkabeivviid ságajodiheaddji, presideanta addá riikkabeivviide dieđu oaiveministtarevttohasas. Evttohas välljejuvvo oaiveministaran, juos riikkabeivviin doaimmahuvvon rabas jienasteamis eanet go bealli addojuvvon jienain lea guottihan su välljema.

Juos evttohas ii oaččo gáibiduvvon eanetlogu, ása-huvvo seamma ortnegis odđa oaiveministtarevttohas. Juos ii odđage evttohas oaččo badjel beali addojuvvon jienain, doaimmahuvvo oaiveministara válga riikkabeivviin rabas jienasteapmin. Válljejuvvot bohtá dalle eanemus jienaid ožžon olmmoš.

Stáhtarádi nammadettiin ja dan čoahkkáibiju dovdomassii rievdadettiin riikkabeaivvit galget leat čoahkis.

62 § **Diedáhus ráddehusprográmmas**

Stáhtaráddi galgá farggamusat addit prográmma diedáhusan riikkabeivviide. Seammaláhkai galgá meannudit stáhtarádi čoahkkáibiju dovdomassii rievdadettiin.

63 § **Ministara čatnasumit**

Stáhtarádi lahttu ii oaččo ministtaráigge dikšut almmolaš virggi iige dakkár eará barggu, mii sáhtta hehttet ministara bargguid dikšuma dahje bidjat vára vuollái luohttámuša su doaibmama hárrái stáhtarádi lahttun.

Go ministtar nammaduvvo, galgá son farggamusat addit riikkabeivviid várás čilgehusa ealáhusdoaimmas-tis, oamastusain fitnodagain ja eará dehalaš váriin sihke dakkár ministara virgedoaimmaide gulakehtes bargguin

ja eará čatnasumiin, mainna sáhtá leat mearkašupmi árvvoštaladettiin su doaimma stáhtarádi lahttun.

64 § Stáhtarádi ja ministara earru

Dássevárdi presideanta mieđiha bivdagis earu stáhtarádđái dahje ministarai. Ministarai presideanta sáhtá mieđihit earu maiddái oaiveministara álgagis.

Presideanta galgá almmá ovdanbukton bivdagage mieđihit earu stáhtarádđái dahje ministarai, juos dat ii šat návddaš riikkabeivviid luohttámuša.

Juos ministtar välljejuvvo dássevárdi presideantan dahje riikkabeivviid ságajodiheaddjin, son gehččojuvvo leat earránan barggustis dan beaivve rájes, goas son lea välljejuvvon.

65 § Stáhtarádi barggut

Stáhtarádđái gullet dán vuodđolágas sierra áсахuvvon barggut sihke dat eará ráđđehus- ja hálldahusáššit, mat leat áсахuvvon stáhtarádđái dahje ministerijai mearridanláhkai dahje mat eai leat čujuhuvvon dássevárdi presideantta dahje eará eiseválddi doaibmavárdái.

Stáhtarádđi doibmiidjá presideantta mearrádušaid.

66 § Oaiveministara barggut

Oaiveministtar jodiha stáhtarádi doaimma ja fuolaha stáhtarádđái gullelaš áššiid gárvema ja giedahallama oktiiheiveheamis. Oaiveministtar jodiha áššiid giedahallama stáhtarádi oktasaščoahkkimis.

Go oaiveministtar lea eastašuvvan, su bargguid dikšu oaiveministara sadjásažžan mearriduvvon ministtar ja go songe lea eastašuvvan, virgejagiinis boarráseamos ministtar.

67 § Stáhtaráđi mearrádusdahkan

Stáhtaráđđái gullelaš áššit čovdojit stáhtaráđi oktasaš-čoahkkimis dahje áššáigullelaš ministeriijas. Oktasaš-čoahkkimis čovdojit viiddis ja prinsihpalaččat dehalaš áššit sihke dat eará áššit, maid mearkkašupmi dan gáibida. Stáhtaráđi mearridanválddi ordnema vuodustusain ášahuvvo dárkilabbot lágain.

Áššiid, mat giedáhallojit stáhtaráđis, galgá gárvet áššáigullelaš ministeriijas. Stáhtaráđis sáhttet leat ministtarválgagottit áššiid gárvema várás.

Stáhtaráđi oktasaščoahkkin lea mearridanválddálaš viđalahttosazžan.

68 § Ministeriijat

Stáhtaráđis leat dárbblaš mearri ministeriijat. Guhtege ministeriija vástida doaibmasuorggistis stáhtaráđđái gullelaš áššiid gárvemis ja hálldahusa áššáigullelaš doaibmamis.

Ministeriija oaivámuššan lea ministtar.

Ministeriijaid eanemusmearis ja daid čohkiideami almmolaš vuodustusain ášahuvvo lágain. Ministeriijaid doaibmasuorggis ja áššiid juohkimis daid gaskkas sihke stáhtaráđi eará ortnethámis ášahuvvo lágain dahje stáhtaráđi addán ášahusain.

69 § Stáhtaráđi vuoigatvuođakánsler

Stáhtaráđi oktavuodas leaba vuoigatvuođakánsler ja veahkkevuoigatvuođakánsler, geaid dásseválldi presideanta nammada ja geat galgaba leat čeahpes láhkadovdit. Presideanta mearrida dasa lassin veahkkevuoigatvuođakánslerai eanemustá viđa jagi mearreáigái sadjásačča, gii veahkkevuoigatvuođakánslera orodettiin eastašuvvan dikšu su bargguid.

Veahkkevuoigatvuođakánsleras ja su sadjásaččas lea heivvolaš osiin fámus, mii vuoigatvuođakánsleras ášahuvvo.

Láhkaásaheapmi

70 § Láhkaásahanálgga

Lága ásaheapmi bohtá riikkabeivviin ovdan ráđdehusa evttohusas dahje riikkabeaiveáirasa láhkaálgagis, man sáhtta dahkat, go riikkabeaivvit leat čoahkis.

71 § Ráđdehusa evttohusa dievasmahttin ja eret geassin

Ráđdehusa evttohusa sáhtta dievasmahttit addimiin odđa dievasmahtti evttohusa, dahje dan sáhtta geassit eret. Dievasmahtti evttohusa ii sáhte addit dan maŋŋá, go ášši gárven váljagoddi lea addán smiehtamuša.

72 § Láhkaevttohusa gieđahallan riikkabeivviin

Láhkaevttohus váldojuvvo, go ášši gárven váljagoddi lea addán das smiehtamuša, riikkabeivviid dievasčoahkkimis guovtte gieđahallamii.

Láhkaevttohusa vuosttas gieđahallamis ovdanbukto váljagotti smiehtamuš ja ságastallo das sihke mearriduvvo láchkaevttohusa sisdoalus. Láhkaevttohusa dohkkeheamis dahje hilgumis mearriduvvo nuppi gieđahallamis, mii dollojuvvo áramustá goalmát beaivve das go vuosttas gieđahallan lea nohkan.

Láhkaevttohusa sáhtta vuosttas gieđahallama áigge sáddet stuorra váljagotti gieđahallamii.

Láhkaevttohusa giedahallamis mearriduvvo dárki-
labbot riikkabeivviid bargoortnegis.

73 § Vuodđolága ásahanortnet

Evttohusa, mii guoská vuodđolága ásaheapmái, riev-
dadeapmái dahje gomiheapmái dahje ráddjejuvvon
spiehkastahkii, mii dahkkojuvvo vuodđoláhkii, galgá
nuppi giedahallamis jienaid eanetloguin šluhttet riik-
kabeaiveválggaid manjá leahkki vuosttas riikkabeivvi-
de. Evttohusa galgá dalle, go váljagoddi lea addán das
smiehttamuša, dohkkehit áššesisdoalu dáfus rievda-
meahtumin dievasčoahkkimis ovtta giedahallama
áššin mearrádusain, man lea guottihan uhcimustá guok-
te goalmmátoassi addojuvvon jienain.

Evttohusa sáhtta goittotge cealkit hohpolažžan mear-
rádusain, man lea guottihan uhcimustá vihtta guđátoassi
addojuvvon jienain. Evttohus ii dalle šluhttejuvvo, ja
dan sáhtta dohkkehit uhcimustá guovtte goalmmátoasi
eanetloguin addojuvvon jienain.

74 § Vuodđolágalašvuoda gohcin

Riikkabeivviid vuodđoláhkaválgagotti bargun lea ad-
dit cealkámuša dan giedahallamii boahtti láchkaevtto-
husaid ja eará áššiid vuodđolágalašvuodas sihke gaska-
vuodas riikkaidgaskasaš olmmošvuoigatvuodasoah-
pamušaide.

75 § Álándda sierraláogat

Álándda iešráđdenlága ja Álándda eanaskáhpponlága
ásahanortnegis lea fámus, mii das máinnašuvvon lá-
gain sierra áсахuvvo.

Álándda eanandikki vuoigatvuodas dahkat álgagiid

sihke Álándda eanangoddelágaid ásaheamis lea fámus, mii dain iešráđđenlágas áсахuvvo.

76 § Kirkoláhka

Kirkolágas áсахuvvo evangelalaš-luteralaš kirku ortnet-hámis ja hálddahusas.

Kirkolága ásahanortnegis ja kirkolága guoski álgga-vuoigatvuodas lea fámus, mii dain máinnašuvvon lá-gas sierra áсахuvvo.

77 § Lága nannen

Riikkabeivviid dohkkehan lága galgá ovdanbuktit dás-seválddi presidentii nannenláhkai. Presideanta galgá mearridit lága nannemis golmma mánotbaji siste das, go láhka lea doaimmahuvvon nannenláhkai. Pre-sideanta sáhtta skáhppot lágas cealkámuša alimus riev-tis dahje alimus hálddahusrievttis.

Juos presideanta ii nanne lága, dat máhccá riikka-beivviid giedahallamii. Juos riikkabeaivvit dohkkehit lága odđasit áššesisdoalu dáfus riev dameahttumin, dat bohtá fápmui almmá nannema haga. Láhka gehččo leat fámohuvvon, juos riikkabeaivvit eai leat dan odđa-sit dohkkehan.

78 § Nannekeahtta báhcán lága giedahallan

Láhka válđojuvvo farggamusat odđasit giedahallamii riikkabeivviin, juos dásseválldi presideanta ii leat ása-huvvon mearreáiggi siste nannen dan. Lága galgá, go váljagoddi lea addán das smiehtamuša, dohkkehit áššesisdoalu dáfus riev dameahttumin dahje hilgut riik-kabeivviid dievasčoahkkimis ovttá giedahallama áššin jienaid eanetloguin.

79 § **Lága almmustahttin ja fápmuiboahтин**

Juos láhka lea ásahuvvon vuodđolága ásahanortnegis, dat galgá oidnot lágas.

Lága, mii lea nannejuvvon dahje boahotá fápmui almmá nannema haga, galgá dásseválldi presideanta vuolláičállit ja áššáigullelaš ministtar sihkkarastit. Stáhtaráđđi galgá das maŋŋá farggamusat almmustahttit lága Suoma láhka- ja ásahusčoakkáldagas.

Lágas galgá oidnot, goas dat boahotá fápmui. Erenomáš sivas lágas sáhtá ásahtit, ahte dan fápmuiboahтинáiggis ásahuvvo ásahusain. Juos láhka ii leat almmustahtton maŋimustá ásahuvvon fápmuiboahтинáigge, dat boahotá fápmui almmustahttinbeaivve.

Láгат ásahuvvojit ja almmustahttojit suoma- ja ruotagillii.

80 § **Ásahusa addin ja láhkaásahanválldi sirdin**

Dásseválldi presideanta, stáhtaráđđi ja ministeriija sáhttet addit ásahusaid dán vuodđolágas dahje eará lágas ásahuvvon fápmudusa vuodul. Lágain galgá goitotge ásahtit ovttaskas olbmo vuoigatvuodaid ja geatnegasvuodaid vuodustusain sihke áššiin, mat vuodđolága mielde muđui gullet lága suorgái. Juos ásahusa addis ii leat sierra mearriduvvon, ásahusa addá stáhtaráđđi.

Maiddái eará eiseválldi sáhtá lágain fápmudahttit addit vuoigatvuodanjuolggadusaid dihto áššiin, juos ášši, masa mudden čuoheá, laktásit erenomáš sivat iige muddema áššálaš mearkkašupmi gáibit, ahte áššis ásahuvvo lágain dahje ásahusain. Dakkár fápmudus galgá leat heivehansuorggi dáfus dárkilit ráddjejuvvon.

Almmolaš njuolggadusat ásahusaid ja eará vuoigatvuodanjuolggadusaid almmustahttimis ja fápmuiboahtimis addojit lágain.

Stáhtaekonomiija

81 § Stáhta vearut ja mávssut

Stáhta vearus ásahuvvo lágain, mii sisttisoallá njuolgadusaid vearrogeatnegasvuoda ja vearu sturrodaga vuodustusain sihke vearrogeatnegasa vuoigatvuodadorvvus.

Stáhta eiseválddiid virgedoaimmaid, bálvalusaid ja eará doaimma mávssuid sihke mávssuid sturrodaga almmolaš vuodustusain ásahuvvo lágain.

82 § Stáhta loatnaváldin ja stáhta dáhkideapmi

Stáhta loatnaváldin galgá vuodđuduvvat riikkabeivviid miehtamii, mas oidno ođđa loatnaváldima dahje stáhtaloana eanemusmearri.

Stáhtadáhkideami ja stáhtadáhkádusa sáhtá addit riikkabeivviid miehtama vuodul.

83 § Stáhta bušeahhta

Riikkabeaivvit mearridit bušehttajahkáái hávil stáhta bušeahhta, mii almmustahtto Suoma lánka- ja ásahusčoakkáldagas.

Ráđđehusa evttohus stáhta bušeahhtan ja dasa gullevaž eará ráđđehusa evttohusat addojit buriin áiggiin ovdal bušehttajagi álgima riikkabeivviid giedahallamii. Bušeahттаevttohusa dievasmahttimis ja eret geassimis lea fámus, mii 71 §:s ásahuvvo.

Riikkabeaiveáirras sáhtta bušeahhtaevttohusa geažil evttohit bušeahhtaálgagiin váldit stáhta bušehttii mearreruđa dahje eará mearrádusa.

Stáhta bušeahhta dohkkehuvvo, go riikkabeivviid ruhtaválgagoddi lea addán das smiehttamusa, dievasčoahkkimis áidna gieđahallamis. Riikkabeivviid bargoortnegis mearriduvvo dárkilabbot bušeahhtaevttohusa gieđahallamis riikkabeivviin.

Juos stáhta bušeahhta almmustahttin ádjána badjel bušeahttajagi molsašuvvama, ráđđehusa bušeahhtaevttohus čuvvojuvvo gaskaboddosaš bušeahhtan nu mo riikkabeaivvit mearridit.

84 § **Bušeahhta sisdoallu**

Stáhta bušehttii váldojit árvvoštallamat jahkásaš boađuin ja mearreruđat jahkásaš goluide sihke mearreruđaid geavahanulbmilat ja eará bušeahhta vuodustusat. Lágain sáhtta ásahtit, ahte bušehttii sáhtta váldit muhtin nuppiide lávga gullelaš boađuin ja goluin daid erohusa vástideaddji boahtoárvvoštallamiid dahje mearreruđaid.

Boahtoárvvoštallamat, mat váldojit bušehttii, galget gokčat dasa váldojuvvon mearreruđaid. Go mearreruđat gokčojuvvojit, sáhtta vuhtiiváldit stáhta ruhtadoalloloahpaheami mielde badjebáhčaga dahje vuollebáhčaga dan mielde go lágain ásahuvvo.

Nuppiide gullelaš boađuid ja goluid vástideaddji boahtoárvvoštallamiid ja mearreruđaid sáhtta váldit bušehttii mángga bušeahttajagis dan mielde go lágain ásahuvvo.

Stáhta fitnodatlágádusaid doaimma ja ekonomiija almmolaš vuodustusain ásahuvvo lágain. Fitnodatlágádusaid guoski boahtoárvvoštallamat ja mearreruđat váldojit bušehttii dušše daid osiin go lágain ásahuvvo.

Riikkabeivvit dohkkehit bušehta giedahallama okta-
vuodas fitnodatlágádusaid guovddáš bálvalanulbmiliid
ja eará doaibmanulbmiliid.

85 § Bušehta mearreruđat

Mearreruđat válđojit stáhta bušehttii giddes mearreruh-
tan, árvoštallanmearreruhtan dahje sirddamearreruh-
tan. Árvoštallanmearreruđa badjel oažžu mannat ja
sirddamearreruđa sirdit nu, ahte dat geavahuvvo bu-
šeahhtajagi maŋŋá dan mielde go lágain ásahuvvo. Gid-
des mearreruđa ja sirddamearreruđa badjel ii oaččo
mannat iige giddes mearreruđa sirdit, juos dat ii leat
lága vuodul lobálaš.

Mearreruđa ii oaččo sirdit bušehta čuoggás nubbái,
juos dat ii leat lobálaš bušehtas. Lágain sáhtta goittot-
ge suovvat mearreruđa sirdima dakkár čuoggái, masa
dan geavahanulbmil lávga laktása.

Bušehtas sáhtta addit meari ja geavahanulbmila
dáfus ráddjejuvvon fápmudusa čatnasit bušeahhtajagi
goluide, maid várás dárbbasuvvon mearreruđat válđo-
jit čuovvovaš bušeahhtajagiid bušehtaidda.

86 § Lassibušeahhta

Riikkabeivviide addojuvvo ráđdehusa evttohus lassi-
bušeahhtan, juos bušehta rievdadeapmái lea vuodusa-
tallon dárbu.

Riikkabeaiveáirras sáhtta dahkat bušeahhtaálgaga
lassibušeahhtaevttohussii dasa lávga laktáseaddji bu-
šehta nuppástussan.

87 § Bušeahta olggobeali foanddat

Lágain sáhtta ásaht stáhta foandda guođdimis bušeahta olggobeallái, juos stáhta bissovaš barggu dikšun dan vealtameahttumit gáibida. Láhkaevttohusa dohkkeheapmái, mii guoská bušeahta olggobeali foandda vuoddeami dahje dakkár foandda dahje dan geavahanulbmila dovdomassii viiddideami, gáibiduvvo riikkabeivviin uhcimustá guovtte goalmátoasi enetlohku addojuvvon jienain.

88 § Ovttaskas olbmo lágalaš ruhtaoažžun stáhtas

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta bušeahtas fuolakeahtta oažžut stáhtas dan, mii sutnje lágalaččat gullá.

89 § Stáhta bálvalangaskavuoda eavttuid dohkkeheapmi

Riikkabeivviid áššáigullevaž váljagoddi dohkkeha riikkabeivviid bealis stáhta bargoveaga bálvalangaskavuoda eavttuid guoski soahpamuša daid osiin go riikkabeivviid miehtan lea dárbblaš.

90 § Stáhtaekonomiija gohcin ja dárkkisteapmi

Riikkabeivvit gohcet stáhta ekonomiijadikšuma ja stáhta bušeahta čuovvuma. Dan várás riikkabeivvit välljejit gaskavuodastis stáhtaruhtadoalldárkkisteaddjiid.

Stáhta ekonomiijadikšuma ja stáhta bušeahta čuovvuma dárkkisteami várás riikkabeivviid oktavuodas lea iešráđalaš stáhtaekonomiija gohcinlágádus. Gohcinlágádusa sajádagas ja bargguin ásahuvvo dárkilabbot lágain.

Stáhtaruhtadoalldárkkisteaddjiin ja stáhtaekonomiija gohcinlágádusas lea vuoigatvuohta oažžut eiseválddiin ja earáin, geat gullet gohcima vuollái, barggu dikšuma várás dárbbaslaš dieđuid.

91 § Suoma Bánku

Suoma bánku doaibmá riikkabeivviid dáhkádusain ja geahčus dan mielde go lágain áсахuvvo. Riikkabeivvit válljejit bánkováljaolbmuid gohcit Suoma Bánkku doaimma.

Riikkabeivviid áššáigullelaš váljagottis ja bánkováljaolbmuin lea vuoigatvuohta oažžut Suoma Bánkku gohcima várás dárbbaslaš dieđuid.

92 § Stáhta oamastusat

Lágain áсахuvvo doaibmaválldis ja meannudeamis, go geavahuvvo stáhta osolašváldi fitnodatserviin, main lea stáhtas mearridanváldi. Nu maiddái lágain áсахuvvo, goas gáibiduvvo riikkabeivviid miehtan dasa, gomearridanváldi skáhppojuvvo stáhtai fitnodatsearvvis dahje mearridanváldi luohpaduvvo.

Stáhta giddes opmodaga sáhtá luohpadit dušše riikkabeivviid miehtamiin dahje dan mielde go lágain áсахuvvo.

Riikkaidgaskasaš gaskavuodat

93 § Doaibmaváldi riikkaidgaskasaš áššiin

Suoma olgoriikkapolitihka jođiha dásseválddi presideanta ovttasdoaibmamin stáhtaráđiin. Riikkabeaivvit dohkkehit goittotge riikkaidgaskasaš geatnegasvuodaid ja daid eretcealkima sihke mearridit riikkaidgaskasaš geatnegasvuodaid fápmuibidjamis daid osiin go dán vuodđolágas ásahuvvo. Soađis ja ráfis presideanta mearrida riikkabeivviid miehtamiin.

Stáhtaráđdi vástida mearrádusaid, mat dahkkojit Eurohpa uniovnna, álbmotlaš gárvemis ja mearrida daidda gullevaš Suoma doaibmabiđuin, juos mearrádus ii gáibit riikkabeivviid dohkkeheami. Riikkabeaivvit oassálastet mearrádusaid, mat dahkkojit Eurohpa uniovnna, álbmotlaš gárvemii dan mielde go dán vuodđolágas ásahuvvo.

Olgoriikkapolitihkalaččat fuopmášahti bealleváldmiid almmuheamis eará riikkaide ja riikkaidgaskasaš organisašuvnnaide vástida ministtar, gean doaibma-suorgái riikkaidgaskasaš gaskavuodat gullet.

94 § Riikkaidgaskasaš geatnegasvuodaid ja daid eretcealkima dohkkeheapmi

Riikkabeaivvit dohkkehit dakkár stáhtasoahpamušaid ja eará riikkaidgaskasaš geatnegasvuodaid, mat sisttis-dollet láhkaásaheami suorgái gullevaš mearrádusaid dahje leat muđui mearkašumi dáfus fuopmášahti

dahje gáibidit vuodđolága mielde eará sivas riikka-beivviid dohkkeheami. Riikkabeivviid dohkkeheapmi gáibiduvvo maiddái dakkár geatnegasvuođa eretcealkimii.

Riikkaidgaskasaš geatnegasvuođa dahje dan eretcealkima dohkkeheamis mearriduvvo jienaid eanetloguin. Juos evttohus geatnegasvuođa dohkkeheamis guoská vuodđolága dahje riikka viidodaga rievdadeami, dan galgá goittotge dohkkehit mearrádusain, man lea guottihan uhcimustá guokte goalmmatoassi addojuvvon jienain.

Riikkaidgaskasaš geatnegasvuohta ii oaččo bidjat vára vuollái vuodđolága álbmotválddalaš vuodustusaid.

95 § Riikkaidgaskasaš geatnegasvuođaid fápmuibidjan

Stáhtasoahpamuša ja eará riikkaidgaskasaš geatnegasvuođa lánkaásaheami suorgái gullelaš mearrádusat biddjojit fápmui lágain. Eará osiin riikkaidgaskasaš geatnegasvuođat biddjojit fápmui dásseválddi pre-sideantta addán ásašusain.

Lánkaevttohus riikkaidgaskasaš geatnegasvuođa fápmuibidjamis giedahallo dábálaš lága ásašanortnegis. Juos evttohus goittotge guoská vuodđolága dahje riikka viidodaga rievdadeami, riikkabeaivvit galget dan dohkkehit šluhttekahtá mearrádusain, man lea guottihan uhcimustá guokte goalmmatoassi addojuvvon jienain.

Lágas riikkaidgaskasaš geatnegasvuođa fápmuibidjamis sáhtá ásašit, ahte dan fápmuiboahtimis ásašuvvo ásašusain. Almmolaš njuolggadusat stáhtasoahpamušaid ja eará riikkaidgaskasaš geatnegasvuođaid almmustahttimis addojit lágain.

96 § Riikkabeivviid oassálastin Eurohpa uniovnna áššiid álbmotlaš gárvemii

Riikkabeaivvit gieđahallet evttohusaid dakkár mearrádussan, soahpamuššan dahje eará doaibman, main mearriduvvo Eurohpa uniovnna ja mat muđui vuodđo- lága mielde gulašedje riikkabeivviid doaibmaváldái.

Stáhtaráđdi galgá doaimmahit reivviinis I momeant- tas oaivvilduvvon evttohusa riikkabeivviide farggamu- sat, go lea ožžon das dieđu riikkabeivviid oaivila meroš- tallama várás. Evttohus gieđahallo stuorra váljagottis ja dábálaččat ovta dahje mángga dasa cealkámuša addi eará váljagottis. Olgoriikka- ja dorvvolašvuodapolitihka guoski evttohus gieđahallo goittotge olgориikkaváljagot- tis. Stuorra váljagoddi dahje olgориikkaváljagoddi sáhtta dárbbasettiin addit evttohusa cealkámuša stáhtaráđđái. Ságajodiheadjjiidráđdi sáhtta mearridit dakkár ášši váldimis ságastallamii maiddái dievasčoahkkimis, goas riikkabeaivvit eai goittotge mearrit áššis.

Stáhtaráđdi galgá addit áššái gullevaš váljagottiide dieđu ášši gieđahallamis Eurohpa uniovnna. Stuorra váljagoddái dahje olgориikkaváljagoddái galgá almmu- hit maiddái stáhtaráđi oaivila áššis.

97 § Riikkabeivviid dieđuidoažžunvuogatuoha riikkaidgaskasaš áššiin

Riikkabeivviid olgориikkaváljagoddi galgá bivdagis ja muđuige dárbbu mielde oažžut stáhtarádis čilgehusa olgориikka- ja dorvvolašvuodapolitihka guoski áššiin. Riikkabeivviid stuorra váljagoddi galgá seammaláhkai oažžut čilgehusa eará áššiid gárvemis Eurohpa uniovn- nas. Ságajodiheadjjiidráđdi sáhtta mearridit čilgehu- sa váldimis ságastallamii dievasčoahkkimis, goas riik- kabeaivvit eai goittotge mearrit áššis.

Oaiveministtar galgá addit riikkabeivviide dahje dan váljagoddái dieđuid áššiin, mat gieđahallojit Eurohparáđi čoahkkimis, ovddalgihtii sihke farggamusat čoahkkima maŋŋá. Seammaláhkai galgá meannudit gárvedettiin nuppástusaid daidda soahpamušaide, maidda Eurohpa uniovdna vuodđuduvvá.

Riikkabeivviid áššáigullevaž váljagoddi sáhttá ovdalis oaivvilduvvon čilgehusaid dahje dieđuid geažil addit stáhtaráđđái cealkámuša.

Láhkageavaheapmi

98 § Duopmostuolut

Almmolaš duopmostuolut leat alimus riekti, hoavvarievttit ja gearretrievttit.

Almmolaš hálddahasduopmostuolut leat alimus hálddahasriekti ja guovlluguovdasaš hálddahasrievttit.

Sierra mearriduvvon doaibmasurggiin duopmoválddi geavaheaddji sierraduopmostuoluin ásahevvo lágain.

Soaittáhatduopmostuoluid ásaheapmi lea gildojuvvon.

99 § Bajimuš duopmostuoluid barggut

Bajimuš duopmoválddi riido- ja rihkusáššiin geavaha alimus riekti sihke hálddahaslágageavahanáššiin alimus hálddahasriekti.

Bajimuš duopmostuolut gohcet láhkageavaheami iežas doaibmasuorggistic. Dat sáhttet dahkat stáhtaráđđái evttohusaid láhkaásahandoibmii álgimis.

100 § Bajimuš duopmostuoluid čoačkáibidju

Alimus rievttis ja alimus hálddahasrievttis lea presideanta ja dárbbášlaš mearri eará lahtut.

Bajimuš duopmostuolut leat duopmo-válddálaččat viđalahttosazžan, juos ii lágas sierra ásahevvo eará lahtomearri.

101 § Riikkariekti

Riikkariekti giedahallá ášši, mii čuoččáldahtto stáhtaráđi lahtu dahje vuoigatvuođakánslera, riikkabeivviid vuoigatvuođaáššealbmá dahje alimus rievtti dahje alimus hálddahasrievtti lahtu vuostá lágavuostásaš meannudeamis virgedoaimmas. Riikkariekti giedahallá maiddái 113 §:s oaivvilduvvon sivahusa.

Riikkariektái gullet alimus rievtti presideanta sága-jodiheaddjin sihke alimus hálddahasrievtti presideanta ja golbma virgeagi bealis boarráseamos hoavvarievtti presideantta sihke vihtta riikkabeivviid välljen lahtu, geaid doaibmabadji lea njeallje jagi.

Riikkarievtti čoahkkáibijus, duopmoválddálaš lahtomearis ja doaimmas ásahuvvo dárkilabbot lágain.

102 § Duopmáriid nammadeapmi

Dássevárdi presideanta nammada fásta duopmáriid lágas ásahuvvon meannudeami mielde. Eará duopmáriid nammadeamis ásahuvvo lágain.

103 § Duopmáriid virggisbissunvuoigatvuohta

Duopmára ii sáhte cealkit leat virggis manahan muđui go duopmostuolu duomuin. Su ii oaččo maiddái almmá miehtama haga sirdit eará virgái, juos sirdin ii čuovo duopmostuollolágádusa ođđasit ordnemis.

Lágain ásahuvvo duopmára geatnegasvuođas earrániit virggis dihto agis dahje bargonávcca massedettiin.

Duopmáriid virgegaskavuoda vuodustusain muđui ásahuvvo sierra lágain.

104 § Sivaheaddjit

Sivaheaddjilágádusa jođiha alimus sivaheaddjin riikkasivaheaddji, gean nammada dásseválldi presideanta. Sivaheaddjilágádusas ásahuvvo dárkilabbot lágain.

105 § Árpmiheapmi

Dásseválldi presideanta sáhtta ovttaskas dáhpáhusain, go lea ožžon cealkámuša alimus rievttis, árpmihit duopmostuolu mearridan ránggáštusas dahje eará rihkusvuogatvuodalaš čuovvumušas juogo ollásit dahje muhtumassii.

Almmolaš árpmiheamis galgá ásahit lágain.

Lágalašvuodagohcin

106 § Vuodđolága ovdasadji

Juos duopmostuolu áššái, mii lea gieđahallamis, lága njuolggadusa heiveheapmi livččii čielgasit ruossalassii vuodđolágain, duopmostuollu galgá addit ovdasaji vuodđolága njuolggadussii.

107 § Lága vuolitdási mearrádusaid heivehanráddjehus

Juos áhahusa dahje eará lága vuolitdási mearrádusa njuolggadus lea ruossalassii vuodđolágain dahje eará lágain, dan ii oaččo heivehit duopmostuolus dahje eará eiseválddiin.

108 § Stáhtaráđi vuoigatvuodakánslera barggut

Vuoigatvuodakánslera bargun lea gohcit stáhtaráđi ja dásseválddi presideantta virgedoaimmaid lágalašvuoda. Vuoigatvuodakánsler galgá maiddái gohcit, ahte duopmostuolut ja eará eiseválddit sihke virgeolbmot, almosservoša bargit ja earátge almmolaš barggu divššodettiin čuvvot lága ja devdet geatnegasvuodaset. Bargus divššodettiin vuoigatvuodakánsler gohcá vuodđo-vuoigatvuodaid ja olmmošvuoigatvuodaid ollašuvvama.

Vuoigatvuodakánsler galgá bivddedettiin addit presidentii, stáhtaráđđái ja ministeriijaide dieđuid ja cealkámušaid vuoigatvuodalaš gažaldagain.

Vuoigatvuodakánsler addá juohke jagi čilgehusa virgedoaimmainis ja lága čuovvuma guoski fuopmášumiin riikkabeivviide ja stáhtaráđđái.

109 § Riikkabeivviid vuoigatvuodaáššealbmá barggut

Vuoigatvuodaáššealmmái galgá gohcit, ahte duopmostuolut ja eará eiseválddit sihke virgeolbmot, almmos-servoša bargit ja earátge almmolaš barggu divššodettiin čuvvot lága ja devdet geatnegasvuodaset. Barggus divššodettiin vuoigatvuodaáššealmmái gohcá vuoddo-vuoigatvuodaid ja olmmošvuoigatvuodaid ollašuvvama.

Vuoigatvuodaáššealmmái addá juohke jagi čilgehusa doaimmastis sihke láhkageavaheami dilis ja láhkaá-saheamis fuopmášan váilevuodain riikkabeivviide.

110 § Vuoigatvuodakánslera ja vuoigatvuodaáššealbmá áššáskuhttin vuoigatvuoha ja bargujuohku

Ášši čuoččaldahttimis duopmára vuostá lágavuostasaš meannudeamis virgedoaimmas mearrida vuoigatvuodakánsler dahje vuoigatvuodaáššealmmái. Soai sáhttiba áššáskuhttit dahje mearridit čuoččaldahttit ášši maiddái eará lágalašvuodagohcimii gullevaš áššis.

Vuoigatvuodakánslera ja vuoigatvuodaáššealbmá gaskasaš bargujuogus sáhtta ásahtit lágain, gáržžitkeahtta goittotge goappáge lágalašvuodagohcima guoski doaimaválddi.

111 § Vuoigatvuodakánslera ja vuoigatvuodaáššealbmá dieđuidoazžunvuoigatvuohta

Vuoigatvuodakánsleras ja vuoigatvuodaáššealbmás lea vuoigatvuohta oazžut eiseválddiin ja eará almmolaš barggu dikšuin lágalašvuodagohcima várás dárbblašlaš dieđuid.

Vuoigatvuodakánsler galgá leat mielde stáhtaráđi čoahkkimiin ja áššiid ovdanbuvttedettiin dásseválldi presidentii stáhtarádis. Vuoigatvuodaáššealbmás lea vuoigatvuohta leat mielde dáid čoahkkimiin ja ášše-meannudemiin.

112 § Stáhtaráđi ja dásseválldi presideantta virgedoaimmaid lágalašvuoda gohcin

Juos vuoigatvuodakánsler fuopmáša, ahte stáhtaráđi, ministara dahje dásseválldi presideantta mearrádusa dahje doaimbajiu lágalašvuohta addá geaži cuigemii, son galgá ovdanbuktit cuigema vuodustusaiguin. Juos dat guđđojuvvo vuhtiiválddekeahtá, vuoigatvuodakánsler galgá merkehit oaivilis stáhtaráđi beavdegirjái ja dárbbášettiin álgit eará doaimbajiuide. Maiddái vuoigatvuodaáššealbmás lea vástideaddji vuoigatvuohta cuiget ja álgit eará doaimbajiuide.

Juos presideantta mearrádus lea lága vuostá, stáhtaráđi galgá, go lea ožžon cealkámuša vuoigatvuodakánsleras, almmuhit ahte mearrádusa ii sáhte doibmiibidjat, sihke evttohit presidentii mearrádusa rievdeami dahje eret geassima.

113 § Dásseválddi presideantta rihkusvuoigatvuodalaš vástu

Juos vuoigatvuodakánsler, vuoigatvuodaáššealmmái dahje stáhtaráđđi geahččá dásseválddi presideantta leat áššálaš eatnanbeahtusrihkkosii, stáhtabeahtusrihkkosii dahje rihkkosii olmmošvuoda vuostá, áššis galgá almmuhit riikkabeivviide. Juos riikkabeaivvit dalle golmmain njealjátosiin addojuvvon jienain mearridit čuoččáldahttit ášši, riikkasivaheadji galgá jodihit ášši riikkarievttis ja presideanta galgá čuoldásit dan áigái doaimmastis. Eará dáhpáhusain presideantta virgedoaimmas ii oaččo čuoččáldahttit ášši.

114 § Ministtarášši čuoččáldahttin ja gieđahallan

Sivahus stáhtaráđi lahtu vuostá lágavuostásaš meannudeamis virgedoaimmas gieđahallo riikkarievttis dan mielde go lágain dárkilabbot ásahuvvo.

Ášši čuoččáldahttimis mearridit riikkabeaivvit, go leat ožžon vuodđoláhkaváljagotti oaivila stáhtaráđi lahtu meannudeami lágahisvuodas. Riikkabeaivvit galget ovdal go mearridit čuoččáldahttit ášši várret stáhtaráđi lahttui dilálašvuoda čilgehusa addimii. Ášši gieđahaladettiin váljagoddi galgá leat dievaslohkosaš.

Sivahusa stáhtaráđi lahtu vuostá vuodjá riikkasivaheadji.

115 § Ministtarvástuášši johtuibidjan

Stáhtaráđi lahtu virgedoaimma lágalašvuoda dutkama riikkabeivviid vuodđoláhkaváljagottis sáhtá bidjat johtui:

1) almmuhusain, man lea dahkan vuoigatvuodakánsler dahje vuoigatvuodaáššealmmái, vuodđoláhkaváljagoddái;

2) muittuhusain, man lea vuolláičállán uhcimustá logi riikkabeaiveáirasa; sihke

3) dutkanbivdagiin, man lea ovdanbuktán riikka-beivviid eará váljagoddi, vuodđoláhkaváljagoddái.

Vuodđoláhkaváljagoddi sáhtta maiddá iezas álga-gis dutkagoahhtit stáhtaráđi lahtu virgedoaimma lágalaš-vuoda.

116 § Ministtaráši čuoččaldahttima eavttut

Ášši stáhtaráđi lahtu vuostá sáhtta mearridit čuoččal-dahttit, juos son dáhtul dahje roava fuollameahttu-vuoda dihte lea dovdomassii healbadan ministara bargui gullevaž geatnegasvuodaidis dahje lea meannudan muđui virgedoaimmastis čielgasit lága vuostá.

117 § Vuoigatvuodakánslera ja vuoigatvuodaáššealbmá vuoigatvuodalaš vástu

Vuoigatvuodakánslera ja vuoigatvuodaáššealbmá virge-doaimmaid lágalašvuoda dutkamis, ášši čuoččaldahhtimis sudno vuostá lágavuostásaš meannudeamis virgedoaim-mas sihke dakkár sivahusa gieđahallamis lea fámus, mii 114 ja 115 §:s stáhtaráđi lahtus áсахuvvo.

118 § Vástu virgedoaimmain

Virgeolmmoš vástida virgedoaimmaidis lágalašvuodas. Son lea maiddá vástus dakkár mánggalahtot doaibma-orgána mearrádušas, man son lea doaibmaorgána laht-tun guottihan.

Áššemeannudeaddji vástida das, mii su áššemeannudeamis lea mearriduvvon, juos son ii leat guodđán mearrádussii sierraoavila.

Juohkehaččas, gii lea gillán vuoigatvuodaloavki-
deami dahje vahága virgeolbmo dahje eará almmolaš
barggu dikšu olbmo lágavuostásaš doaibmabiju dahje
suostama dihte, lea vuoigatvuolta gáibidit dan dubme-
ma ránggáštussii sihke gáibidit vahátbuhtadusa alm-
mosservošis dahje virgeolbmos dahje eará almmolaš
barggu dikšus dan mielde go lágain dárkilabbot ásahuv-
vo. Dás oaivvilduvvon áššáskuhttin vuoigatvuolta ii goit-
totge leat, juos sivahusa galgá vuodđolága mielde
giedahallat riikkarievttis.

Hálddahusa ordnen ja iešrádden

119 § Stáhtahálddahus

Stáhta guovddášhálddahussii sáhttet gullat stáhtaráđi ja ministeriijaid lassin virgedoaimmahagat, lágádušat ja eará doaimbmaorgánat. Stáhtas sáhttet leat dasa lassin guovlluguovdasaš ja báikkálaš eiseválddit. Riikkabeivviid vuollásaš hálddahusas ášahuvvo sierra lágain.

Stáhtahálddahusa doaimbmaorgánaid almmolaš vuodustusain galgá ášahit lágain, juos daid bargguide gullá almmolaš válddi geavaheapmi. Maiddái stáhta guovlo- ja báikkálašhálddahusa vuodustusain ášahuvvo lágain. Stáhtahálddahusa ovttadagain sáhttá muđui ášahit ášahusain.

120 § Álándda sierrasajádat

Álándda eanangottis lea iešrádden dan mielde go Álándda iešráddenlágas sierra ášahuvvo.

121 § Gielddalaš ja eará guovlluguovdasaš iešrádden

Suopma juohkása gielddaide, maid hálddahus galgá vuodđuduvvat gieldda ássiid iešráddemii.

Gielddaid hálddahusa almmolaš vuodustusain ja gielddaide addojuvvon bargguin ášahuvvo lágain.

Gielddain lea vearuhusvuoigatvuohta. Lágain ášahuvvo vearrogeatnegasvuođa ja vearu mearrašuvvama vuodustusain sihke vearrogeatnegasa vuoigatvuođadorvvus.

Iešráđdemis gielddaid stuorat hálldahusguovlluin ásahuvvo lágain. Sápmelaččain lea sámiid ruovttu- guovllus giela ja kultuvrra guoski iešráđden dan mielde go lágain ásahuvvo.

122 § Hálldahuslaš juohkimat

Hálldahusa ordnedettiin galgá figgat oktiiheivvolaš guovlojuohkimiidda, main dorvvastuvvojit suoma- ja ruotagielat álbmoga vejolašvuodát oažžut bálvalusaid iežas gillii seammalágan vuodustusaid mielde.

Giieldajuogu vuodustusain ásahuvvo lágain.

123 § Universitehtat ja eará oahpahusa lágideaddjit

Universitehtain lea iešráđden dan mielde go lágain dárkilabbot ásahuvvo.

Stáhta ja gielddaid ordnen eará oahpahusa vuodustusain, seammago vuoigatvuodas ordnet vástideaddji oahpahusa priváhta oahppolágádusain, ásahuvvo lágain.

124 § Hálldahusbarggu addin earái go eiseváldái

Almmolaš hálldahusbarggu sáhtá addit earái go eiseváldái dušše lágain dahje lága vuodul, juos dat lea dárbbalaš barggu vuogálaš dikšuma dihte iige bija vára vuollái vuodđovuogiatvuodaid, vuoigatvuodadorvvu dahje buorre hálldahusa eará gáibádusaid. Bargguid, mat sistisdollet fuopmášahti almmolaš válldi geavaheami, sáhtá goittotge addit dušše eiseváldái.

125 § Virggiid dohkálašvuodagáibádusat ja nammadanvuodustusat

Lágain sáhttá ásahit, ahte dihto almmolaš virggiide dahje bargguide sáhttá nammadit dušše Suoma riikkavuloža.

Almmolaš nammadanvuodustusat almmolaš virggiide leat dáidu, čehppodat ja riikkavuloža geahččaladdon servodatnávccat.

126 § Nammadeapmi stáhta virggiide

Dásseválldi presideanta nammada ministeriijaid kansliijahoavddaid seamma go dásseválldi presideantta kansliija hoavdda ja áššemeannudeaddjiid sihke mearrida bargui ovddastagaid hoavddaid. Presideanta nammada ja mearrida bargui maiddái daid eará virgeolbmuid, geaid nammadeamis dahje bargui mearrideamis ásahuvvo eará sajis dán vuodđolágas dahje lágain presideantta bargun.

Stáhtaráđđi nammada daid stáhta virggiide, maid nammadeapmi ii leat ásahuvvon presideantta, ministeriija dahje eará eiseválddi bargun.

Eatnanbealuštus

127 § Eatnanbealuštusgeatnegasvuohta

Juohkehaš Suoma riikkavuloš lea geatnegas oassálastit áhčieatnama bealuštussii dahje veahkehit dan dađe mielde go lágas ásahuvvo.

Vuoigatvuodas oažžut jáhku vuodul bestojumi oassálastimis militearalaš eatnanbealuštussii ásahuvvo lágain.

128 § Bealuštusfámuid njunušoivámuš

Dásseválldi presideanta lea Suoma bealuštusfámuid njunušoivámuš. Presideanta sáhttá stáhtarádi evttohusas luohpadit njunušoivámušvuoda Suoma eará riikkavuložii.

Presideanta nammada offisearaid.

129 § Mobiliseren

Dásseválldi presideanta mearrida stáhtarádi evttohusas bealuštusfámuid mobiliseremis. Juos riikkabeaivvit eai leat dalle čoahkis, daid galgá dalán bovdet čoahkáí.

Loahppanjuolggadusat

130 § Fápmuiboahhtin

Dát vuodđoláhka boahhtá fápmui njukčamánu 1 beaivve 2000.

Vuodđolága doibmiibidjama várás dárbbášlaš njuolggadusat addojit sierra lágain.

131 § Gomihuvvon vuodđoláгат

Dáinna vuodđolágain gomihuvvojit čuovvovaš láгат ja daidda maŋŋá dahkkon nuppástusat:

1) suoidnemánu 17 beaivve 1919 addojuvvon Suoma Ráđđehushápmi;

2) ođđajagemánu 13 beaivve 1928 addojuvvon riikkabeaiveortnet;

3) skábmamánu 25 beaivve 1922 addojuvvon láhka (273/1922) riikkarievttis; sihke

4) skábmamánu 25 beaivve 1922 addojuvvon láhka (274/1922) riikkabeivviid vuoigatvuođas dárkkistit stáhtaráđi lahtuid ja vuoigatvuođakánslera sihke riikkabeivviid vuoigatvuođaaššealbmá virgedoaimmaid lágalašvuođa.

Helssegis geassemánu 11 beaivve 1999

Dásseválddi Presideanta
MARTTI AHTISAARI

Vuoigatvuođaministtar Johannes Koskinen

